



Johannekselainen 1950–2020

Uno Ullberg näyttävästi esillä

Maamme eturivin arkkitehdeistä Uno Ullberg (1879–1944) on jäänyt vähimmälle huomiolle, vaikka hänen elämäntyönsä oli mittava ja hän oli yksi maamme arkkitehtuurin uudistajista. Asiaan on vaikuttanut Ullbergin töiden valtaosan jääminen rajan taakse Viipurin alueelle. Nyt 'Suomen viipurilaisimman arkkitehdin' arvostusta ollaan korjaamassa kohdalleen. Arkkitehtuurimuseossa Helsingissä on parhaillaan laaja kokonaisnäyttely hänen toiminnastaan ja heinäkuun aikana on nimikkoseuralta luvassa kirjan julkaisu.

Uno Ullberg syntyi viipurilaiseksi ja kävi siellä koulunsa. Hän valmistui arkkitehdiksi 1903, jonka jälkeen toimi piirtäjänä **Gustaf Nyströmin** toimistossa. Tuossa vaiheessa Ullberg on saattanut tutustua Kirjolan hovin näyttävään pääarakennushankkeeseen. Muutamaa vuotta myöhemmin hänestä tuli viipurilaisen suunnittelutoimiston toinen osakas ja komeana tuloksena oli pian **Hackmanin** liiketalo. Ullberg perusti oman suunnittelutoimiston ja alkoi erityisen tuottelias vaihe. Uno Ullbergin ura osui arkkitehtuurin murroskauteen 1900-luvun alusta 1940-luvulle.

Arkkitehti sai 1920-luvun alussa hoitaakseen viipurilaisen erikoistyön – Pyöreän tornin historiallisen miljööön saattaminen uuteen aikaan ja yleiskäyttöön. Tehtävä onnistui, suljetusta symbolista tuli Viipurin elävä tunnus restaurointi- ja muutostöiden seurauksena. Yhtenä Ullbergin tärkeänä työskentelyn lähtökohtana oli muissakin kohteissa kunnioitus rakennuspaikan vaatimuksia ja historiaa kohtaan.

Muuntautumiskykyinen arkkitehti säilytti suunnittelunsa ajankohtaisuuden läpi vuosikymmenten. Hän uudisti muotokieltään jugendista 1920-luvun klassismiin ja myöhemmin modernismiin eri muodoissaan. Näyttely esittelee kymmenen tärkeintä kohdetta Ullbergin tuotannosta vuosilta 1909–1946. Päätyö oli Viipurin taidemuseo ja taidekoulu (1930), joka lukeutuu suomalaisen 1930-luvun modernismin vaikuttavimpiin merkkiteoksiin. Turku on pidetty suomalaisen funktionalismin tyyssijana **Alvar Aallon** ja **Erik Bryggmanin** töiden perusteella, mutta Ullbergin ansiosta Viipuri oli jokseenkin yhtä merkittävä. On lisäksi todettu, että Viipurissa varhaista funktionalismia on säilynyt enemmän kuin Turussa historian käänteistä huolimatta. Näyttelyn toiseksi päähenkilöksi nousee itseoikeutetusti Viipuri, jonka kulta-aikaan sukelletaan valokuvien, videoprojisoinnin ja karttaesityksen kautta.



Viipurin taidemuseon rakennus. Kuva: Finna Creative Commons.



Hackmanin selluloosa- ja paperitehdas osin sodan runtelemana syyskuussa 1941. Kuva: SA-kuva.



Wagerin talo Vaahtolassa. Kuva: Johannes-Seuran arkisto/Taavi Laurikaisen kuvat.



Uno Ullberg suunnittelutyössään. Kuva näyttelyesitteestä.

Uno Ullberg oli monipuolinen toimensaan. Hän suunnitteli Kanneljärvelle kirkon, mutta ei tyytynyt yksin piirustuksiin, vaan teki kahdet. Kirkkohanke viivästyi, kun seurakunta ei osannut päättää kumman hyvän vaihtoehdon taakse asetetaan. Karjalan Kirjapainon talo on hänen työpöydällään syntyneitä, samoin komea Viipurin maakunta-arkisto. Havin alueelle hän suunnitteli uuden aikaisia työväenasuntoja, Savon Sorsakoskelle tehdasyhdyskunnan ja Outokumpuun pääarakennuksen esimerkkeinä kohteista.

Ullberg toimi Viipurin kaupungin-arkkitehtina 1932–36 sekä sen jälkeen Lääkintöhallituksen arkkitehtina menettymiseensä 1944 asti, asemapaikkana Helsinki. Hänen työnsä tuloksia on viime vaiheen johdosta eri puolilla Suomea, erityisesti sairaaloita. Helsingissä Ullberg tunnetaan parhaiten **Bensowin** talon ja Lastenklinikan arkkitehtina..

Uno Ullberg – Johanneksen arkkitehti

Johannekselaisilla on erityinen peruste perehtyä Uno Ullbergin persoonaan ja toimintaan. Hän oli yllättävän monin tavoin mukana paikkakunnan suurissa ja pienemmissä rakennushankkeissa. Tärkein osuus liittyy Hackmanin selluloosatehdashankkeeseen. Hackman osti vanhan lasitehtaan tontin keväällä 1926 ja saman tien Uno Ullberg sai tehtäväkseen suunnitella rakennuskokonaisuus ja samalla yhdyskuntakokonaisuus alueelle. Kun ajatellaan rakennusmassan mää-

rää, erikoistoimialaa vaatimuksineen, tehtävänannon monipuolisuutta, on lähes käsittämätöntä, että suunnitelmien mukainen rakentaminen aloitettiin puoli vuotta myöhemmin syksyllä 1926 ja tehdas aloitti toimintansa seuraavana vuonna.

Hänen ammattiosaamistaan käytettiin apuna, kun 1928 kunta teki Rokkalaan uusia koulupuitteita. Hänen suunnitelmillaan sahayrittäjä **Wager** rakensi komeaa asuintaloon 1920-luvun jälkipuolella – sitä seuraavalla vuosikymmenellä kouluksi muuttuvaa rakennusta. Tällaisia kohteita Johanneksessa saattaa olla muitakin. Ja suunnitteli Ullberg itselleenkin. Johanneksen Kukkolaan nousi persoonallinen kesähuvi, joka pysyi yhtenä elämän kiintopisteenä vielä Lääkintöhallitukseen siirtymisen jälkeen. Meillä on siis täysi syy osallistua Uno Ullbergin arvostuksen kohottamiseen.

Lukijoilla saattaa olla omakohtaisia, kuultuja tai perittyjä muistoja tästä paikallisestakin erikoisosajasta. Niitä otamme vastaan ja välitämme yhteiseksi hyväksi.

– Hannu Rastas ja Marjatta Haltia –

TÄSSÄ LEHDESSÄ:

Seuran kokoukset ja kotiseutuiltapäivä

s. 2

Liedon museo evakko-tiellä

s. 3

Äänessä Lotta ja Pappa

s. 6

Muistellaan Vulkia

s. 7

Kylät kohdalleen

s. 8

Näyttely Helsingin Arkkitehtuurimuseossa

Näyttely on Arkkitehtuurimuseossa (Kasarmikatu 24, Helsinki) 23.8.2020 asti. Museo on avoinna tiistaista sunnuntaihin klo 11-18, keskiviikkoisin aukioloa on klo 20 asti.

Jos näyttelyyn ei ole mahdollista tutustua paikan päällä, on mahdollista tehdä myös nojatuolimatka hänen jäljillään nyky-Suomessa. Tällaiselle virtuaalikierrokselle pääset verkko-osoitteella <https://www.mfa.fi/suomen-kierros-uno-ullbergin-jalanjaljissa/>. Näyttelyn aineistoa on katsottavissa verkko-osoitteesta <https://www.mfa.fi/uno-ullberg/>.

Arkkitehtuurimuseo on 1956 perustettu valtakunnallinen vastuumuseo, jonka toiminta painottuu vuoden 1900 jälkeiseen arkkitehtuuriin. Museorakennus on itsessäänkin merkittävä uusrenessanssikohde. Samassa korttelissa toimii Design-museo.



Ullbergin kesähuvi Kukkolassa, omistajapari kuvassa mukana. Kuva: Johannes-Seuran arkisto/Seppo Kukkosen kokoelma



Päätoimittajan kynästä

Johannekselaisen päätoimittaja **Hannu Rastas**

Juhlat jäivät – mitä tilalle

Karjalaiset pitäjäjuhlat ovat kesän ja alkusyksyn ajalta ilmeisesti kaikin osin peruttuja. Ainakin tiedossani olevat Länsikannaksen tilaisuudet on siirretty ja katse kohdistettu ensi vuoteen. Koronatilanteen helpottuessa on kuitenkin ryhdytty järjestämään pienimuotoisempia tapahtumia ja epäilemättä karjalaista kansaa nekin kiinnostavat hiljaiselon jälkeen. Mitä on tullut tai tulossa tarjolle? Yleisin yhteinen tekijä näyttäisi olevan, että tapahtumat järjestetään jossain muualla kuin sisätiloissa. Ja erilaisia teemoja löytyy – on pihapeli mölkkyä, on onkimista, suunnistusta, puistokonserttia, toripäivää, luontoretkeilyä sekä yhteislaulua. Ei sentään kaikille kaikkea, koska nämä tapahtumat sirottuvat moniin eri maakuntiin. Pääasia on, että paikallisesti löydetään, sovitaan ja toteutetaan omaa väkeä kiinnostava riittävän riskitön harrastuksen laji. Ehkä joissain tapauksissa on lähdetty aivan uusillekin urille. Hyvistä harrasteista kannattaa pitää kiinni tulevinakin vuosina, vaikka näiden aikojen pulmat väistyvät muistoihin.

Syyspuolelle ollaan junailemassa niitä kokouksia, jotka kevään korvalla ja kesällä jäivät pitämättä. Näin toimii myös oma pitäjäseuramme. Alustavaa tietoa ajankohdasta on jo tässä lehdessä ja seuraavassa numerossa vielä tarkemmin. Samaan pakettiin halutaan järjestää kotiseutuhenkistä ohjelmaa ja muutamalla muullakin pitäjäseuralla näyttää olevan suunnitelmissa vastaavia tapahtumia. Puitteet osataan varmasti valita niin, että tuollaisiin tilaisuuksiin on turvallista tulla.



Kuva: Suomen Mölkkyliitto.

Museoiden moninaisuus

Suomessa on tiettävästi yli tuhat museota. Kolmannes niistä on mukana museokorttijärjestelmässä ja suurin osa on riittävästi auki yksittäisillekin kävijöille. Toisessa ääripäässä on museoita, jotka ovat auki yhden päivän vuodessa tai vain ryhmille ennakoon sopimalla. Tähän ryhmään kuuluu esimerkiksi Paavo Nurmen kotitalo Turun Portsan tuntumassa.

Karjalaiseen makuun sopii suosittelä muutamia vaihtoehtoja. Pohjois-Savon Lapinlahdelta löytyy Suomen Asutusmuseum, joka on aito ympäristö ja standardimalli siirtokarjalaistenkin sodanjälkeiselle rakentamiselle. Ilomantsin Hattuvaarasta löytyy Taistelijan talo, joka kertoo sodan vuosisata, evakkovaiheista ja jälleenrakennuksesta. Ilomantsin Parppeinvaaralla on yhtä kiintoisana Rajakentän maja eli E Raappanan kautta katsottavaa sotiemme erikoishistoriaa. Salpalinja-museo Miehikkälässä antaa eteläisemmän näkökulman puolustustaistelun vuosiin.

Ja tässä lehdessä on tarkemmin esiteltynä kaksi erityisesti johannekselaisille tärkeää museokohdetta. Näyttelyjen hyväksi on nähty vaivaa ja tulos on sen mukainen. Liedon Nautelankoskella on paikallisempi ja pienimuotoisempi paketti, Arkkitehtuurimuseossa valtakunnallinen ja viipurilainen ote. Molempia tarvitaan, jotta mennyt aika elää tässäkin päivässä.

Aineiston toimittaminen

Aineiston toimittamiseen on käytettävissä useita eri vaihtoehtoja. Mieluiten otamme vastaan valmiiksi sähköiseen muotoon tehtyä aineistoa eli sähköpostilla toimitettua, mutta kaikki perinteiset menettelytavat ovat edelleen myös käytössä.

Sähköpostilla aineiston voi lähettää osoitteeseen hannu.rastas@dlc.fi tai johannesseura@elisanet.fi. Muussa muodossa olevat aineistot Johannes-Seuran toimistoon Kaarinan Piikkiössä, osoite: **Johannekselainen**, Toimitus, Myllytie 1, 21500 PIIKKIÖ.

Pyydämme toimittamaan aineiston seuraavasti:

Elo-syyskuun numeroon aineisto viimeistään 12.8. (painopv 27.8.).

Lehti lähtee jakeluun suoraan kirjapainosta. Jos aineiston toimittamisesta on kysyttävää tai ilmenee häiriöitä jakeluaikataulussa, ottakaa yhteyttä lehtitoimikunnan jäseniin.

– Lehtitoimikunta –



Kuolleita

Irma Ulla Passi o.s. Pyökäri kuoli 11.1.2020 Manitouwadgen Hospitalissa Kanadassa. Hän oli syntynyt 16.10.1929 Johanneksen Revonsaarella. Vanhemmat olivat Edvard ja Dagmar Pyökäri o.s. Riikonen Revonsaaresta. Kaivaten muistavat David, Karen ja lapset Maija ja Morgan. Donald, Ruth ja lapset Hannah, Luke ja Joey. Lastenlastenlapset Mieke, Aarikka, Killian, Daniel, Emma ja Elena sekä muut sukulaiset ja ystävät. Siunattu haudan lepoon Timminsissä.

Marja-Liisa Kesäläinen kuoli Turussa 15.4.2020. Hän oli syntynyt Johanneksen Hannukkalassa 13.4.1930. Kaipaamaan jäivät sisaret perheineen sekä veljenlapset perheineen.

Raili Helena Ranta o.s. Väntsi kuoli Turussa 22.4.2020. Hän oli syntynyt 17.7.1937 Johanneksessa. Kaipauksella muistaen puoliso, lapset perheineen, sisar perheineen sekä muut sukulaiset ja ystävät.

Leo Sulevi Loikas kuoli 22.5.2020 Raisiossa. Hän oli syntynyt Johanneksessa 3.3.1937. Lämmöllä muistaen ja kiittäen Leila, ystävät ja sukulaiset.

Kerttu Helena Pyökäri o.s. Tammelin kuoli 14.5.2020 Kaarinassa. Hän oli syntynyt 31.5.1925 Paraisilla. Rakkaudella muistavat sisaret Terttu ja Helena sekä muut sukulaiset ja ystävät. Siunattu läheisten läsnä ollessa.



”Olkaa valmiit armahtamaan, niin kuin teidän Isännekin armahtaa (Lk. 6:36).”

Syrjäisen tien varrella asuvan maanviljelijän pihaan pysähtyi auto. Ratin takaa nousi mies, joka selitti viljelijälle olevansa menossa tietä eteenpäin. Mutta kohta talon pihan jälkeen tiessä oli suuri vesilammikko. Mies pohti, ettei hän suin päin uskalla ajaa siitä, vaan poikkeaa kysymään paikalliselta lammikon syvyyttä. Viljelijä vastasi, että se ei voi olla kuin jotain 5-6 senttiä syvä, ei sen enempää. Matkamies oli tyytyväinen vastaukseen, kapusi autoonsa ja lähti ajamaan, ajoi siihen lätäkköön, ja hänen koko autonsa upposi kuoppaan! Mies pääsi vaivoin autostaan ja märkänä ja kiukkuisena meni viljelijän luo. ”Miksi sanoit, että se on vain 5 cm syvä?” ”En ymmärrä”, maanviljelijä sanoi hämmentyneenä, ”minun ankkani kun menevät uimaan, niin vesi ulottuu vain ankkujen vatsaan asti ja niillähän on ihan lyhyet jalat!”

Lätäkön syvyys riippui näkökulmasta. Viljelijän kantilta se oli melko matala. Auton omistajan näkökulmasta lätäkkö oli syvä. Todellisuus ei muuttunut mikään, vaan se, miten kukin arvioi lammikon syvyyttä! Jeesus puhuu usein jostain samankaltaisesta eli muiden tuomitsemisen vaikeudesta. Tai helppoahan se on, mutta onko tuomiomme oikea?

Jumalalle me kelpaamme juuri tällaisina kuin olemme. Ei meiltä vaadita hyviä tekoja tai suuria uhrauksia, sillä Jeesus on kuollut ristillä meidän kaikkien, ihan jokaisen, puolesta. Hänen sovitustyötään ei peruuta mikään, vaan armona riittää kaikille. Riittääkö meillä armollisuutta muita kohtaan?

Ei olla armottomia toisille ihmisille. Muistetaan että meidän näkökulmamme ja meidän tietomme saattavat olla vääriä. Muistetaan myös, että Jumalalla riittää armoa niin muille kuin meillekin.

Hyvää kesää!

– Veikko Sailola –
Vahdon kappalainen

Johannesjuhlat 2020 siirtyvät vuodelle 2021



Meille on tärkeää, että juhliin osallistuminen ei vaaranna riskiryhmien turvallisuutta.

Johtokunta on päättänyt noudattamaan Karjalan Liiton esimerkkiä juhlien siirtämisestä.

Kaunista kesää ja terveysttä toivottaen.

– Janne Aso –
Puheenjohtaja

Merkkipäiviä

Taimi Irene Pentti täytti 95 vuotta 5.6.2020 Turussa Kerttulin vanhainkodissa. Taimin lapsuudenkoti oli Johanneksen Vaahtolan Pentinmäellä, jossa hän asui yhdessä vanhempiensa Vilhon ja Alinan, siskonsa Inkerin sekä isovanhempien Konstantinin ja Sofia Wilhelmiinan kanssa.



Kotiseudun rakkaat muistot ovat päiväsankarilla yhä kirkkaassa muistissa ja kaipausta pohjaton.

Valmistuneita

Kenneth Koivula on suorittanut tradenomin tutkinnon Laurea Ammattikorkeakoulussa. Vanhemmat Ria (o.s. Pennanen) ja Olavi Koivula. Isovanhemmat Liisa (o.s. Hartama) ja Keijo Pennanen Viipurista ja Johanneksesta.

Tapahtumakalenteri

SYYSKUU

26.9. klo 14 alkaen Johannes-Seuran kevät- ja syyskokous sekä kotiseutuiltapäivä Kaarinassa. Tarkemmin elo-syyskuun Johannekselaisessa.

Johannes-Seuran kevät- ja syyskokoukset 26.9.2020 klo 14 Kaarinassa (paikka ilmoitetaan myöhemmin)

Käsitellään säännöissä määritellyt asiat.
– Johtokunta –

Hörkön sukuseura

Koronapandemian vuoksi täksi vuodeksi suunnitellut tapahtumat on peruttu. Hörkön sukuseuran vuosikokous järjestetään tilanteen salliessa mahdollisesti vuoden loppupuolella. Tällöin ilmoitamme ajankohdasta Johannekselaisessa.

– Hallitus –

Vuosien 2012 – 2019 Johannekselaiset luettavissa pdf-tiedostoina seuran kotisivulla osoitteessa www.johannes.fi/johannekselainen.

Johannes-Seuran toimiston aukioloajat Heinäkuu

KE 1.7.	klo 12-17
LA 4.7.	klo 11-15
KE 8.7.	klo 12-17
KE 15.7.	klo 12-17
LA 18.7.	klo 11-15

Johannes-Seuran toimisto on suljettu 19.7. – 11.8.

Yhteydenotot sähköpostilla: johannesseura@elisanet.fi.

Elokuu

KE 12.8.	klo 12-17
LA 15.8.	klo 11-15
KE 19.8.	klo 12-17
KE 26.8.	klo 12-17

Syyskuu

KE 2.9.	klo 12-17
LA 5.9.	klo 11-15
KE 9.9.	klo 12-17
KE 16.9.	klo 12-17
LA 19.9.	klo 11-15
KE 23.9.	klo 12-17
KE 30.9.	klo 12-17

Evakon tie –näyttely Nautelankosken museossa

Liedossa on tänä kesänä avattu johannekselaisiakin läheisesti koskettava näyttely Evakon tie. Paikkana on monelle tuttu Nautelankosken museoympäristö. Näyttelyn löytää lietolaisittain sanottuna Myllärintuvan kamjosta, jossa on esillä Karjalaan ja evakkomatkoihin liittyvää esineistöä ja valokuvia. Näyttelyteksteissä kerrotaan talvi- ja jatkosodan evakuoinneista, esillä olevista esineistä sekä evakkomatkoihin liittyvistä muistoista.

www.liedonmuseo.fi



Myllärintuvan tunnelmaa ja tuvan eteisen pelargonirivistö ylhäällä oikealla. Kuvat: Sari Scimone.



Liedon Nautelankoski keväällä. Kuva: Esa Haltia



Myllärintupa: Kuva: Liedon museo, kuvaaja Merja Otronen.

Lietoon tuli evakkoja pääasiassa Uudeltakirkolta ja Johanneksesta. Evakkovirrat toivat lopulta Lietoon noin tuhat uutta asukasta, eli melkein viidennes kunnan asukkaista oli karjalaisia 1940-luvun lopulla. Monet perheet lähtivät evakkoon kahdesti: ensin talvisodan ja myöhemmin jatkosodan vuoksi. Kun talvisodassa menetetyt alueet vallattiin takaisin jatkosodan alussa, annettiin siirtoväelle lupa palata

kotiinsa. Kaikkiaan 70 % karjalaisista palasi kotiseudulleen.

Evakkomatkalta lähdettiin usein jalan tai hevoskärryillä, osa sai kyydin kuorma-auton lavalla. Talvisodan evakuoinnissa oli käytössä junia, mutta jatkosodan aikana junakuljetukset keskittyivät sotilaiden kuljetuksiin. Suistamon Kontuvaarasta 8-vuotiaana evakkomatalle lähtenyt Aarne muistele: Reput oli vaan mitä nyt tarvitaan,



Kayser-merkkinen ompelukone on lähtöisin Viipurin maalaiskunnasta. Alkuperäinen omistaja antoi koneen tyttärelleen vuonna 1935 ja se tuli evakkokuormassa Pälkäneelle 1939 sekä edelleen Lietoon 1940-luvun lopulla.

semmonen pieni. Vaatteita oli vähän, määrättyjä vaatteita, paperia ja kynä. Kolmekymmentä astetta oli pakkasta. Ja kuorma-autolla kun lähdettiin viemään, nii kyllä siinä oli. Kesti usseemman tunnin sen aikuset kuorma-autot kun menitiin. Tohmajärvellä sitten härkävaunuun.

Evakon tie näyttelyn esineet ovat kaikki Liedon museon kokoelmista.

Esillä olevat esineet on joko tuotu Karjalasta tai Liedossa ollessa tehty karjalaisen mallin mukaan. Niistä on pääosin mukana tarkkaa taustatietoa ja käyttötietoa. Näyttelyn aineistossa ovat eniten esillä Johanneksen Karhulan kylä sekä Suistamon Kontuvaara – kaksi erilaista Karjalaa.

Yksi Evakon tie –näyttelyn erityiskohde liittyy karjan ja kotieläinten siirtämiseen tai kohtaloihin sodan jaloissa ja evakko-teillä. Kuvien ja muistikuvien kooste kertoo museon hyvästä paneutumisesta näyttelyn teemaan.

Puhdetöitä esillä Liedon näyttelyssä

Käyttöön ja koristeeksi –näyttelyssä on lähemmäs sata sota-ajan puhdetyöesinettä. Nähtävillä on eri materiaaleista ja eri tekniikoin valmistettuja rasioita, peilejä, valokuvakehyksiä, karhuveistoksia sekä monenlaisia puukkoja ja puukon tuppeja. Näyttelyn teksteissä kerrotaan puhdetyöilmion historiasta, puhdetöihin käytetyistä materiaaleista ja työkaluista, erilaisista käyttöön ja koristeeksi tehdyistä puhdetöistä sekä puhdetyötuotannon organisoinnista. Oman osionsa saavat lietolaisten puhdetyöt. Lietolaiset rintamamiehet tekivät eniten arkipäiväisiä käyttöesineitä kuten pärekoreja, puuastioita ja saaveja. Kotiin tuodut koriste- ja muistoesineet on säilytetty huolella, käyttöesineet on kulutettu loppuun.

Puhdetöillä vaikutettiin myös oloihin rintamalla. Puhdetöitä tehtiin pääasiassa muistoksi, taidonnäytteeksi, lahjaksi ja kunnianosoitukseksi. Joillekin ne olivat myös keino ansaita.

Jatkosodan asemasotavaiheen aikana ilmiö sai valtavat mittasuhteet. Sodanjohto pyrki niin kannustamaan, ohjaamaan kuin rajoittamaan puhdetöiden valmistamista. Puhdetöiden tekeminen auttoi jaksamaan elämää rintamalla, sillä sotilaat saattoivat keskittyä käsillään tekemiseen. Puhdetyö-näyttelyn esineet ovat Liedon museon kokoelmista, Liedon Sotaveteraanit ry:n kokoelmista sekä yksityiskokoelmista.

Molemmat teemanäyttelyt ovat esillä vuoden 2021 syksyyn. Museoon on vapaa pääsy.

Museo sijaitsee Aurajoen rantamaisemissa Liedon Asemansuon tuntumassa, osoitteessa Nautelankoskentie 40. Museo, kahvio ja museopuoti ovat 9.8.2020 asti auki päivittäin kello 11–17. Sen jälkeen 10.–31.8.2020 auki sunnuntaisin klo 11–17. Ensimmäinen avoimnaolotunti on tarkoitettu riskiryhmäläisille. Talvikaudella 1.9.2020–31.5.2021 avoinna sunnuntaisin klo 12–15. Lisätiedot: www.liedonmuseo.fi.



Rouskun perheen kotitalo Johanneksen pitäjän Karhulan kylästä. Kuva on otettu 1930-luvulla, ennen sodan syttymistä. Kuva: Liedon museon kokoelmat. Viereisessä kuvassa sama talo lokakuussa 1941 perheen palatessa kotiin. Talo oli huonossa kunnossa, mutta välttynyt polttamiselta. Taloon oli osunut



pommi, joka oli mennyt katon läpi sisälle. Vasemmalla katolla näkyy pieni irronnut palanen. Siitä pommi oli mennyt sisälle. Räjähtäessään se oli tuhonnut talon sisäosat. Perhe kunnosti taloa, mutta he joutuivat lähtemään lopullisesti evakkoon vuonna 1944. Kuva: Liedon museon kokoelmat.

Johannekselainen 1950–2020

Lapsuuden saunakulttuuria

Siellä se sauna kököttää vieläkin, tosin uudistettuna. Katto korjattuna ja vanhat seinähirret peitettynä laudoituksella. Pieni, neliruutuinen ikkuna on saanut väistyä isomman, nykyaikaisen ikkunan tieltä.

Tällainen näky avautui silmiäni eteen, kun tein retken lapsuuteni kotipaikalle Lappeenrannan Hartikkalan kylään. Saksassa asuva siskomme lunasti entisen kotimme ja koko siihen kuuluvan ison tontin ulkorakennuksineen. Myöhemmin he kumminkin luopuivat talosta ja muuttivat takaisin Saksaan.

Siitä saunasta sitten. Muistot ovat tuoreena mielessä lapsuusajan saunailloista. Siihen aikaan, kun vesijohdoista ei osattu uneksiakaan, oli sauna kuin pyhä paikka. Sillä oli varsin tärkeä ja keskeinen osa suuressa lapsiperheessä. Ilman sitä ei olisi pärjätty. Oli talvi tai kesä, sauna lämpisi aina lauantaisin. Isä oli itseoikeutettu saunanlämmittäjä. Jo päivällä kannettiin saunassa oleva iso muuripata täyteen vettä ja kuivat koivuklapit valmiiksi kiukaan eteen. Rengaskaivo sijaitsi lähellä saunaa, joten veden kantaminen emäliämpärillä ei ollut riskille miehelle kummoinenkaan tehtävä. Talvella piti vain varoa jäistä kaivonedustaa, ettei kaatuisi ämpäreitten kanssa. Saunan nurkassa oli puinen saavi, joka täytettiin kylmällä vedellä. Vanha, nokinen kivikiuas vei ison osan pinta-alasta.

Lämmityksen isä teki huolellisesti ja hartaasti. Ei siinä kiirettä pidetty. Tulet saivat palaa muuripadan ja kiukaan alla useita tunteja. Näin kylmät seinät ehtivät talvellakin lämmitä. Lauteet isä oli rakentanut leveiksi ja pitkiksi. Sinne mahtuivat kaikki tytöt äidin kanssa saunomaan. Isä saunoi viimeisenä, joskus pojat mukanaan. Vanha öljylamppu valaisi tummahirsistä saunaa ja antoi himmeää valoaan saunojille. Sankka höyrypilvi nousi muuripadan kiehuvaasta vedestä kun kannen aukaisi. Se huurrutti pienen neliruutuikkunan ja levittäytyi ympärille kuin lämmin sumu. Tulikuumat löylykivet vain vinkuivat ja sihahtivat kun niille heitettiin vettä. Kun kuuma ilma kantaui ylälauteille, hyppäsivät lapset kiireesti alas turvaan polttavalta höyryltä.

Lauteilla piti olla pitkään, että iho pehmenisi ja viikon liat olisi helppo pestä pois. Lauteitten yläpuolella roikui katosta ikään kuin rekkitanko. Kun makasi pitkällään, jalat ylettivät juuri ja juuri tangon päälle. Siellä korkealla varpaat nopeasti lämpenivät. Pään alle voi laittaa isän nikkaroiman, rimoista tehdyn tyynyn. Kiehuvaassa vedessä liotettu, tuoksuva vasta otettiin ämpäristä ja sillä ropsuteltiin lasten selät ja jalat. Eihän se aina niin mukavaa ollut, kun oli kuuma ja vastakin poltteli. Mutta äiti oli perusteellinen eikä antanut armoa. Puhdasta piti tulla. Isot emalivadit toimivat pesuastioina. Suurella koussikalla äiti täytti vadit sopivan lämpimäksi lantraamallaan vedellä ja aloitti pesut. Seisottiin lattian puurallin päällä ja odotettiin vuoroa.



Isä kaivolla (Aleksanteri Ratia)



Vanha sauna.

Minä pienimpänä taisin saada kokovartalokäsittelyn, vanhemmat sisarukset vain selkäpesun ja avustusta pikien hiuksien pesussa. Raikas mäntysuovan tuoksu tuntui nenässä, kun hiukset saivat vaahdotuksen. Silmiin meni joskus saippuaa ja se ei tuntunut mukavalta. Vartalo hangattiin ruskealla saippualla ja pesurätillä.

Kauniin punaisina ja höyryävinä kuin sianporsaat olimme valmiit lähtemään saunapolkua pitkin sisälle tupa. Jostain kumman syystä isä osasi tulla juuri oikean aikaan saunaan, vaikkei kännykkää ollutkaan povitaskussa. Ennen kuin isä aloitti saunomisen, hän kantoi minut ainakin talvisaunasta sisään. Höyryävä Ella käärittiin isoon, valkoiseen lakanaan ja sitten vielä viltti ympärille. Isän vahvojen käsivarsien kantamana mentiin lumista polkua pitkin lämpimään tupaan. Nipistävä ja epämieluisen toimitus piti saunan jälkeen kestää, kun äiti kampasi ja selvitti kolmen tyttänsä pitkät, märät hiukset harvalla kammalla. Saunailtana saatiin sitten herkutella äidin keittämällä vaapukkateellä. Se oli tavallista teetä, jonka joukkoon laitettiin makeaa, itse keitettyä vaapukkahilloa.

Äidin jäseniä kolotteli aina saunailan jälkeen. Ei tainnut pitkä kuumassa olo tehdä hyvää hänen nivelilleen. Isä tuli sen sijaan punaisena ja pirteänä löylystä flanellinen aluspaita kietaistuna vyötäisilleen. Hihat solmittiin tietysti selän taakse. Näin saatiin sopiva näkösuoja etuosaan.



Saunapäivää seuraavana aamuna oli muuripadassa vesi vielä sopivan lämmintä äidin mennessä pesemään vaatteita. Valkopyykit keitettiin lipeässä siinä mainiossa rautapadassa. Kirjopyykit hangattiin puhtaiksi pyykkilaudan ja itse keitetyn saippuan avulla. Huuhtelu tehtiin kylmän raikkaalla kaivovedellä. Siinä oli äidillä urakkaa, ennen kuin hän sai kahdeksanhenkisen perheen pyykit pestyä. Mutta siihen aikaan ei vaatteita vaihdettukaan sellaiseen tahtiin kuin nykyaikana. Pikkupytyt saivat kuivua saunassa, mutta lakanat äiti ripusti ke-sällä ulos, ja talvella ne vietiin vintille kuivumaan. Siellä ne jäätivät koviksi ja jäykiksi, mutta kuivuivat pikku hiljalleen.

Näin sauna osoitti tarpeellisuutensa, pestiinpä siellä sitten ihmisiä tai pyykejä.

– Ella Heino o.s. Ratia –

Lehden palkitut avustajat 1964 -2019

Lehden juhlavuonna on aihetta muistaa kirjoittavia ja kuvaavia avustajiamme. Pieneksi ja silti edustavaksi otokseksi on ohessa päivitettyä lista palkituista avustajista. He ovat saaneet huomionosoituksensa 1960-luvulta lähtien Johannesjuhlilla tai ainakin palkitseminen on juhlilla julkistettu. Kiitoksen myötä voi todeta, että koko laaja avustajakaartimme on tehnyt lehdestä lukijakunnalle läheisen.

* Helmi Pipinen * K.V. Kosonen
 * Lauri Airikka * Eemil Lenkkeri
 * Taavi Kaukonen * Viktor Uski
 * Kerttu Myllynen * Heikki Kontto
 * Vilho Huunonen * Hulda Mäkinen
 * Rauha Lipponen * Impi Karhula
 * Suoma Korkeamäki * Erkki Vyyryläinen * Toivo Hänninen
 * Armas Haltia * Helvi Väntsi
 * Olavi Sarro * Sandra Tikka
 * Martti Paajanen * Väinö Väntsi
 * Juho Pusa * Aili Virtanen

* Einari Kosklin * Elma Räsänen
 * Maire Uotila * Kerttu Kurki
 * Irma Sarell * Anni Granfors
 * Uuno Riikonen * Paavo Skyttä
 * Marianne Lindqvist * Valto Virolainen
 * Satu Hällfors * Taimi Toivonen
 * Outi Toivonen * Osmo Ahokas
 * Eeva-Leena Onnela * Uuraalaiset ry.
 * Mirja Kontula * Pellervo Mäkinen
 * Niilo Salo * Kauko Hörkkö
 * Anna-Liisa Jaakohuhta * Seija Kaiti

* Riitta Ojala * Liisa Katajainen
 * Veijo Karhu * Pirkko Kanervo
 * Helge Toivonen * Jorma Kosonen
 * Mirja Hynninen * Kaija Sipilä
 * Jukka Johansson * Raoul Johnsson
 * Kauko Kukkonen * Heikki Paakkanen
 * Maija Ilmasti * Sirkku Riikonen
 * Aila Savikko * Hannu K Harju
 * Karin Hokkanen * Sari Scimone
 * Tatu Kosonen * Veikko Sailola

Johannekselainen 1950–2020

Vitsikon kujaset

Oli heinäkuun loppu kesällä 2019 ja viimeisin helleaalto kuumimmillaan, kun **Bennettin** perhe oli saapunut Englannista kesäloman viettoon Taipalsaarelle, Lappeenrannan kupeeseen. Mökki oli vuokrattu kauniilta paikalta Saimaan rannalta ja siellä saattoi nautiskella uimisesta, saunomisesta ja luonnon rauhasta vastapainoksi Englannin ihmispaljoudelle.

Mökkiloman kohokohtana oli loikkaus (kylläkin laillinen!) rajan yli Viipuriin ja Kaijalaan. “Loikkariporukassa” oli mukana äitini **Anja Reponen**, veljeni **Ilkka Reponen**, mieheni **Edward Bennett** ja tyttäreni **Elina Bennett**. Oppaiksi mukaamme tulivat **Tatu Kosonen** ja **Lauri Kosonen**, joiden sukujuuret ovat myös Kaijalassa. Matka Viipurista Kaijalaan ajettiin sekä Laurin kyydissä, että varsin vauhdikkaassa paikallisessa taksissa. Kannaksen vehreät metsät vain vilistivät silmiemme ohi.

Matka Kaijalaan tuli mieliimme juuri kesällä 2019 siksi, että silloin tuli kuluneeksi 30 vuotta isäni **Tenho Reponen** poismenosta. Aiemmin sa-

mana kesänä 1989 vanhempani olivat ehtineet käydä Kaijalassa yhdessä isäni serkun **Erkki Väntsin** ja hänen vaimonsa **Lean** kanssa. Isovanhempieni **Taavi ja Hulda Reponen** vanhalla kotipaikalla, Pihlajamäellä, he olivat tavanneet silloiset asukkaat **Sergein ja Xenian**. Sergei oli ollut traktorinkuljettaja paikallisessa sovhoosissa ja Xenia oli opettaja. Nyt 30 vuotta myöhemmin olimme uteliaita näkemään, miltä Pihlajamäellä näyttää. Bennettin perheelle tämä oli ensimmäinen retki Kaijalaan. Tenho olisikin ollut paras opas retkellemme, mutta ilman häntä turvauduimme vanhoihin valokuviiin, Tatun mukanaan tuomiin karttoihin ja moderniin puhelinteknologiaan. Kaijalan kylän päätieltä poikkesimme kävellen hiekkapäälysteiselle sivutielle, jonka varrella oletimme Pihlajamäen olleen.

Emme kuitenkaan olleet aivan varmoja siitä, että olimme löytäneet sen oikean, Vitsikon kujasina tunnetun tien. Hiekkatien molemmin puolin kasvoi jättiputkea, perin kummallista viljelyskasvia, vai oliko se sittenkin



Pihlajamäki 2019 ja Pihlajamäki 1989, Sergein ja Xenian talo, Taavi Reponen osittain rakentama ennen toista evakkomatkaa.

vain villiintynyt rikkakasvi? Ohitimme muutaman talon ja lopulta päädyimme aivan uudelta näyttävän hirsitalon luokse. Kartan mukaan se olisi hyvinkin voinut olla Pihlajamäen paikalla, mutta pihapiirissä ei ensi näkemältä ollut mitään vanhaa. Pihapiiriin kuului talon lisäksi kaksi ulkorakennusta ja innokkaasti haukkuva koira. Tien reunassa oli joitakin suurehkoja graniittikiviä, jotka saattoivat olla osa vanhaa kiviaitaa tontin rajalla. Elina istui kuvattavaksi suurimman kiven päälle, toivoen, että se olisi se sama kivi jonka päällä Tenho-äijä oli ikuistettu filmille pienenä taaperona.

Pihlajamäen todellisen paikan arvoitus ratkesi vasta myöhemmin, kun vertasimme ajan kanssa 30 vuoden takaisia valokuvia tuoreisiin kuviin tältä retkeltä. Olimme kuin olimmekin löytäneet Pihlajamäen Vitsikon kujasiin varrelta! Valokuvien perusteella totesimme, että vaikka kaikki muu olikin muuttunut, niin pihapiirissä oleva sähköpylväs oli vielä sama kuin 30 vuotta sitten ja myös se tontin reunalla oleva kivi! Valokuvia ja Tenhon laatimaa tontin pohjapiirustusta verratessa näytti myös siltä, että se uusi hirsitalo oli rakennettu vanhan navetan paikalle ja mahdollisesti jopa navetan vanhan ja tukevan kivijalan päälle.

On oikeastaan mukavaa ajatella, että elämä jatkuu vahvana Pihlajamäellä. Retkestämme jäi mieliimme helteiset muistot aurinkoisesta Kaijalan kylästä ja lämmin tunne siitä, että saimme kulkea isälleni tutuilla teillä, Kaijalan avarassa maisemassa.

– Tarja Bennett –



”Loikkariporukka” Vitsikon kujasilla Kaijalassa. • Kuvassa alla: Hirvipatsaan äärellä Viipurissa: Tatu Kosonen, Tarja Bennett, Elina Bennett, Anja Reponen, Ilkka Reponen ja Edward Bennett. Kuva: Lauri Kosonen.

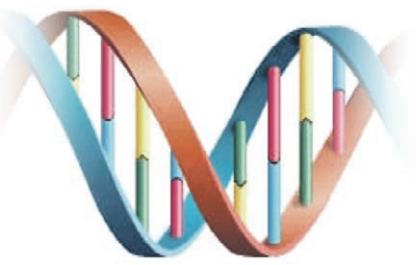


Tenho Reponen kivellä, n.1934 ja kuvassa alla on Elina Bennett Tenho-äijän kivellä 2019.



Johannes ja DNA: Kouvokset Kouvolasta?

Sukunimet Kouvo, Kouvonen, Kouva, Kouvalainen, Kouko, Koukonen ja Kouki luetaan kuuluviksi samaan ikivanhaan suomalaiseen nimiryppäeseen. Mytologisessa mielessä sanoilla kouko~kouvo on merkitykset 'aave, kummitus, karhu, susi, peto, täi, kookas henkilö'.



Kouvo esiintyy niin henkilö- kuin paikannimissä ympäri maata Varsinais-Suomesta Kuusamoon, Säkkiärveltä Peräpohjolaan. Varhaisimmat merkinnot löytyvät 1500-lukua edeltäneen ajan lähteistä. **Kouvonen** ja **Koukonen** ovat enimmäkseen itäisiä (Johanneksessa, Parikkalassa) mutta tavataan myös mm. Somerolta. Samanlainen sukunimi ei välttämättä kerro geneettisestä sukulaisuudesta.

Niilo Matinpoika Huunonsaarelle

Perimätieto kertoo Kouvosten tulleen Johannekseen Kouvolan-Valkealan suunnalta. Vanhin tunnettu esi-isä, **Niilo Matinpoika** (n. 1700-1764) mainitaan renkinä **Antti Heikinpojalla** Huunonsaarella vuoden 1731 henkikirjassa. Niilo nai Antin sisaren, **Maria Heikintyttären**, ja heidän vanhin lapsensa **Matti Niilonpoika** syntyi Huunonsaareissa heinäkuussa 1733. Kymmenkunta vuotta myöhemmin Niilo muutti perheineen Kivitokeeseen.

Mistä Niilo oli lähtöisin?

DNA-testien perusteella Johanneksen Kouvokset ovat N-haploryhmää, nk. "volganmutkalaisia", joiden esi-isien matka Kiinasta kohti Suomea alkoi noin 20 000 vuotta sitten. Karjalan kannakselle, Laatokan rantamille he saapuivat joskus vuoden 700 jälkeen.

Kouvosten ensimmäinen dna-testi tehtiin v. 2017. Valkeala-kontakti saatiin, kun Valkealan **Skyttät** tulivat kaukaiseksi osumaksi. Tämä Skyttä-haara on vanha valkealalainen suku ja sen edustajia tunnettiin myös seppinä. Valkealan suurimpia kyliä 1500-luvulla oli 20 savun Anttila, missä **Skytän Lauri** isännöi yhtä tiloista. Varhaisimmat tiedot kylästä ovat 1400-luvulta.

Prihat Kouvolasta

Seuraavana vuonna tulivat kaukaiseksi osumaksi myös **Prihat** Kouvolasta. Kouvosta tutkinut **Kari Kouvonen**: "Minulla on **Seppo Prihan** kirja Hakkapeliittojen ja karoliinien jäljillä vuodelta 1985. Seppo Priha kertoo, että Priha-nimi syntyi 1675 Lundin taistelun jälkeen. Priha-suvun kantaisäksi on merkitty **Niilo Eskonpoika** s. 1605, k. 1675."

Prihan kirjasta ilmenee myös, että Kouvosten oletettu kantaisä oli **Jussi Kouvo (Jöns Kouvo)**, s. 1460-70, k. 1530. Prihat olivat myös aikoinaan tunnettu satulaseppäsuku. Valkealan historian mukaan Priha tunnetaan nimenä 1500-luvulta alkaen. Lienevätkö karjalaiset tuoneet nimen mukanaan?

Kouvonen-Skyttä-Pokky

Alkoi tuntua, että perimätieto Kouvolan-Valkealan suunnasta pitäisi paikkansa. Markkerivertailussa etäisyydet yhteisiin esi-isiiin ovat usein liian lyhyitä vuosina eli varmuutta ei vielä voinut sanoa. Kouvokset ja Valkealan Skyttät teettivät BigY testin ja saivat saman haploryhmän N-BY66443. Se oli sinänsä positiivinen uutinen, mutta lopullista läpimurtoa täytyi vielä odotella.

Viime vuoden loppupuolella Kouvosille tuli läheiseksi osumaksi **Pokky (Pokki)** USA:sta. BigY-testi antoi tällekin sukuhaaralle haploryhmän N-BY66443. Pokki-sukua tunnetaan 1500-luvulta alkaen Valkealasta, Selänpään kylästä. Selänpään oletetaan olevan Anttilaa vanhempi, asutun jo 1300-luvulla. Dna-tuloksista nähdään, että Kouvosten, Valkealan Skyttien ja Pokkien yhteinen esi-isä eli noin 1300-luvulla. Pokit ja Kouvokset ovat Skyttiin verrattuna läheisempiä, ja heidän yhteinen esi-isänsä eli vastaavasti noin 1500-luvulla. Näin löytyi Kouvosille riittävän varma yhteys Valkealan suuntaan.

Kouvokset Kouvolasta?

Valkealan asuttaminen karjalaisilla alkoi 1200-1400 -luvuilla. Sitä ennen asutus oli vahvasti hämäläisillä ja varsinaissuomalaisilla.



Konsta Kouvonen, Niilo Matinpojan pojanpojanpojanpoika
Johanneksen Kivitokeesta.

1. Niilo Matinpka, Niels Matzsson (n. 1700-1764)
2. Matti Niilonpka (1747-1791)
3. Antti Kouvonen (1781-1850)
4. Joakim Kouvonen (1819-1872)
5. Simo Kouvonen (1843-1913)
6. Konstantin Kouvonen (1875-1952)

Karjalaiset tulivat Valkealaan Lappeen ja Suur-Jääsken suunnilta. Kouvola kylän nimenä tunnetaan 1400-luvulla. Kylän vaiheista Kouvolan historia kertoo: "Mytologinen kouvo on jossakin vaiheessa tullut henkilön nimeksi ja luultavasti joku meille tuntematon Kouvo on antanut sen perintönään Kouvolan kylälle ja se puolestaan Kouvolan asemalle ja itsenäiselle kunnalle."

Historia siis kertoo, että varhaisimmat tiedot Kouvosista (Prihoista), Pokeista ja Valkealan Skyttistä ovat 1500-luvun alkupuolelta. Dna-osumien ja historiankirjoituksen perusteella näen mahdolliseksi näiden sukujen yhteisen esi-isän lähteneen Kannakselta ja päätyneen Valkealaan. Tällä hetkellä näyttäisi perimätiedon paikkansapitävyydelle olevan hyvät edellytykset ja Kouvokset olisivat lähtöisin Kouvolasta.

Matka jatkuu.

-Markku Komonen-

Lähteet:

Veikko Talvi: Kouvolan historia

Risto Hamari, Timo Miettinen, Saulo Kepsu: Valkealan historia I

Pirjo Mikkonen, Sirkka Paikkala: Sukunimet

Seppo Priha: Hakkapeliittojen ja karoliinien jäljillä

Marko Skyttä:

Valkealan historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi, **Katja Vuoristo** 2008

Lotasta ja papasta korona-ajan kansansuosikit

Facebookiin tuttuja lauluja videoineet Lotta ja Jorma Saahko nousivat nopeasti ilmiöksi. "Tykkäämisä" on tuhansia, ja päivittäin monet haluavat nauttia Lotan ja papan uudesta esityksestä.



<https://www.facebook.com/lottajapappa/>
https://www.youtube.com/playlist?list=PLqij_xPSTO0IDz0Xq7_9bSjM3nT-p0dQY

Impilahdelta neljävuotiaana evakkoon lähtenyt **Jorma Saahko**, 84, asuu Valkeakoskella leskimiehenä omassa talossaan. Pojantytär **Lotta**, 27, joutui lähtemään koronapandemian takia Englannista kesken musiikkiteatterioptintojen karanteeniin Suomeen. Hän asettui pappansa luokse ja etäopiskelee Suomessa vuoden loppuun asti.

Yhdessä laulaminen alkoi sattumalta, kun Lotta esitti etätunnilla laulutehtäviään. He päättivät laulaa yhdessä ja alkoivat kuvata tuttuja kappaleita Facebookiin Lotan ja Papan koronaulut -nimellä. Lotalla on upea ääni, ja komeasti pappakin laulaa.

Koska monet karjalaisaiheet laulut, kansanlaulut, vanhat iskelmät ym.

eivät olleet Lotalle tuttuja, he hakivat näiden sanoja, opettelivat laulut ja videoivat Facebook-sivulleen. Mm. Karjalan kunnilla, Evakon laulu, Suvivirsi, Taivas on sininen ja valkoinen, Veteraanin iltahuuto, Elämää juoksuhaudoissa, Heili Karjalasta, Isoisan olkihattu, Rantamökissä, Niittykukkaset, Mun sydämeni tänne jää ovat ilahduttaneet katsojia ja saaneet vanhoja muistoja esiin. Laulamisen lomassa Lotta kyselee papaltaan tämän elämänvaiheista ja menneistä tapahtumista. Toukokuussa videoita oli katsottu jo pari miljoonaa kertaa.

Näitä lauluja ja jutusteluja voi kuunnella paitsi Facebookista sivulta "Lotan ja Papan koronaulut" myös Youtubesta hakusanalla Lotta ja Pappa.

Facebook-sivua on tarkoitus ylläpitää vuoden loppuun asti. Korona-ajan myönteisenä vaikutuksena tämä sivu nostaa Karjala- ja evakkoajien muistoja esille nyky-suomalaisille, oli heillä sitten karjalaistaustaa tai ei.

Yhteinen laulaminen ja menneiden muisteleminen on poikunut nopeasti myös kirjan "Papan kanssa kahvilla", joka ilmestyy marraskuussa. Kirja perustuu heidän keskusteluihinsa evakkomatkaista, perinteistä ym. Kustantajana Tammi.

- Kaija Sipilä -

Pieni muisto Hannukkalasta

Arto Kesäläinen, Helmi Niemi ja Jorma Niemi kotiseudulla v. 2003.



Olimme kotiseutumatkalla v. 2003, mukana oli mm. **Helmi Niemi** (o.s. Kesäläinen) poikansa **Jorman** kanssa. Helmin isänsä, **Kustaa**-pappa oli kertonut pojalleen miten venäläiset sotilaat rakensivat Patterisaarta. Työn ohessa saarelta oli kantautunut iloista balalaikan ja haitarin soittoa sekä laulua.

Kustaa oli syntynyt v. 1841 ja Helmin isä **Aukusti** v. 1876. Äiti, **Hilda** o.s. **Rapeli**, syntyi Revonsaareissa v. 1882 ja Helmi v. 1921 Rokkalassa, jonne perhe oli muuttanut v. 1920 Hannukkalasta.

Vuosien varrella Helmi kirjoitti mm. runoja, joita on julkaistu Johannekselaisessa.

- AJK -

Heinäaikaa Rokkalassa



Helppoo, ko heinänteko. Matti ja Riitta Kukkonen kolmen seipään talkoissa. Kuva: Pirkko Pesola



Miehet aloittavat peltotyönsä. Miten paljon urakkaa onkaan tämän päivän osalle. Reunojen haravointi, karheaminen koneella, kiireinen ja raskas heinien seivästys. Mitenkähän seipäätkin riittävät. Illalla kaadettu heinä tuoksuu hyvälle. Aamusta kastuvat saappaat kasteesta, jota on runsaasti. Vähitellen vaatteet vähenevät ja auringon porottassa korkeimmillaan ovat uimahousut ainoat päällä olevat vaatteet. Väki kiirehtii työstä työhön ripeästi. Hikisiä naamoja, auringossa palaneita selkiä, heinän karpeita tukassa, huikaisevaa kuumuutta. Innolla tartutaan työhön, väki on nuorta ja työ joutuu railakkaasti. Joskus puree paarma kipeästi miestä tai hevosta. Nuo lukemattomat kiusanhenget parveilevat joka paikassa. Kalja ja kahvi maistuvat paahtavaan janoon. Tai raikas lähdevesi tuohiliposta ladon luona. Näin rientää aika ja päivä kallistuu iltaan. Heinäseipäät seisovat riveissään, kuivaa heinää on ajettu latoon ja hyvänmielen sekä väsymyksen vallitessa lopetellaan peltotyöt siltä päivältä. Yöllä ajetaan taas uutta luokoa nurin, yökasteen aikana. Kunpa tulisi hyviä poutia jatkuvasti, saataisiin heinänteko loppuun hyvin.

Ote K. V. Kososen kirjoituksesta Muistelmia Rokkalankoskelta (Johannekselainen 7/1965)

Heinäseipäiden tilalle ovat tulleet pyöröpaalit. Kuva: Riitta Kukkonen

Heinäntekkoo - heinänteon merkkipäiviä

Heinä-Maija (2.7.) aloitti heinäajan Lounais-Suomessa. Muualla hän pani alulle heinäaikaan valmistautumisen. Heinänteko oli juhlallinen tapahtuma, siihen lähdettiin heinäpyykinä pestyissä puhtaissa vaatteissa, naiset jopa täysin valkoisissa, miehillä oli ainakin valkoisen paita. Heinäpyykki oli yksi vuoden suurista pyykinpäivistä, johon käytännössä kului useita päiviä – tavallisesti pienempi pyykki pestiin parin, kolmen



viikon välein. Valmistautumiseen kuului myös työvälineiden kunnostus: haravien piittäminen ja viikatteiden kallitseminen, terän ohentaminen takomalla ja sen teroittaminen.

Ennen vanhaan heinänteon aloittamisen merkkipäiviä olivat suuressa osassa Suomea Hermannin tai Marketan päivät. ”Hermannista heinään” (12.7.) tai ”Koska joutuu Markareetan päivä, silloin saatte niitylle käyrä”. Nykyään Marketan päivää vietetään 20.7., mutta esim. vuoden 1705 almanakassa hänen nimipäivänsä on Suomessa, muista maista poiketen, keskiaikaisella paikallaan viikkoa aikaisemmin, eli 13.7. - siis sopivana entisaikaisena heinänteon alkamisaikana. ”Helppoo ko heinänteko” -sanonta lie-nee saanut alkunsa sanojen ”heinänteko” ja ”helppo” alkusoinnusta. Mahdollisesti sanaparrella on jossain vaiheessa ollut myös hieman ironinen sävy, sillä sananlaskusta on olemassa myös versio ”Helppoa kuin heinänteko pakkasella”: pakkasellahan heinäntekoa on kesäa-kin hankalampi harjoittaa.

Lähteet:

Kustaa Vilkuna: Vuotuinen ajantieto Pyykinpäivän touhut - Pyykinpesu: <http://www3.jkl.fi/ksmuseo/paivaaillessa/paja/pajat/pyyk/tee.html> <http://www.kysy.fi/kysymys/onko-heinaanteko-helppoa-0>

– Muistoja Vulkilta –



Tämä korkean tason vierailukuva Crichton-Vulcanin telakalta on otettu kesäkuun alkupuolella 1957. Presidentti Kekkonen vierellä on Nikolai Bulganin, joka oli Neuvostoliiton ministerineuvoston puheenjohtaja eli pääministerin tehtävässä. Taempana toisessa rivissä on tunnistettavissa Johannes Virolainen. Kuva: Hannu Rastas, kotialbumi.

Vulkki eli Crichton-Vulcanin telakka oli 1940-luvulta lähtien vuosikymmenten ajan tärkeä johannekselaisten työpaikka. Sinne päästiin suoraan tekemään ja sinne päästiin oppimaan ammattia aidossa työympäristössä.

Se oikea Vulkki toimi Aurajokirannassa, pitkään joen molemmin puolin ja viimeisimmät ajat joen itärannalla. Yrityksellä oli vahva tausta jo ennen sotakorvauslaivojen aiheuttamaa erityishaastetta. Crichton ja Vulcan yhdistivät 1924 vastapäättä toisiaan olleet telakat. Suurtelakan aikaansaannoksiin kuuluivat sen jälkeen esimerkiksi suomalaiset sukellusveneen sekä panssarilaivat Väinämöinen ja Ilmarinen.

Sotevan toimesta teetetety sotakorvauslaivat antoivat työtä tuhansille ja johannekselaisten olivat sijoituspaikkakunniltaan sopivasti tarttumassa tilaisuuteen. Laivoista tuli kasvava viennituote ja varsinkin itäinen naapuri oli oppinut telakan tuotteet tuntemaan. Oheinen kuva kertoo kiinteistä kauppayhteyksistä sekä mielenkiinnosta telakkaa kohtaan. Monessa johannekse-

laiskodissa on aikanaan tuo vierailukuva ollut piironginlaatikossa, samoin kuin tuttu kuva laivankastajaisista satojen työntekijöiden seurassa tapahtumaa laivan partaalta. Onko kuvia jaettu tai onko niitä kaupattu työntekijöille, kuka tietää vastauksen?

Toiminta jatkui Crichton-Vulcanin nimellä vuoteen 1965 ja sen jälkeen Wärtsilän nimen alla. Isoa toimintaa siirtyi Pernoon 1970-luvun puolella ja Aurajokiranta alkoi hiljentyä varsinaiselta rakentamiselta. Laivojen varustelu ja korjaustoimintaa jatkettiin vielä 80-luvun puolella. 1970-luvun alussa Wärtsilän Turun telakka oli kokonaisuudessaan Suomen suurin työnantaja. Kuvassa näkyvät nosturit tai niiden seuraajat jäivät Aurajoen rantaan muistuttamaan tärkeästä teollisesta elämästä.

Millaisia muistoja, kuvia tai kuultuja juttuja sinun sukukunnallasi on noista ajoista, sotakorvauslaivoista tai sitä myöhemmistä vaiheista. Pistä tietoa tulemaan, laitetaan muistiketjua liikkeelle lehden palstoilla.

– Hannu Rastas –

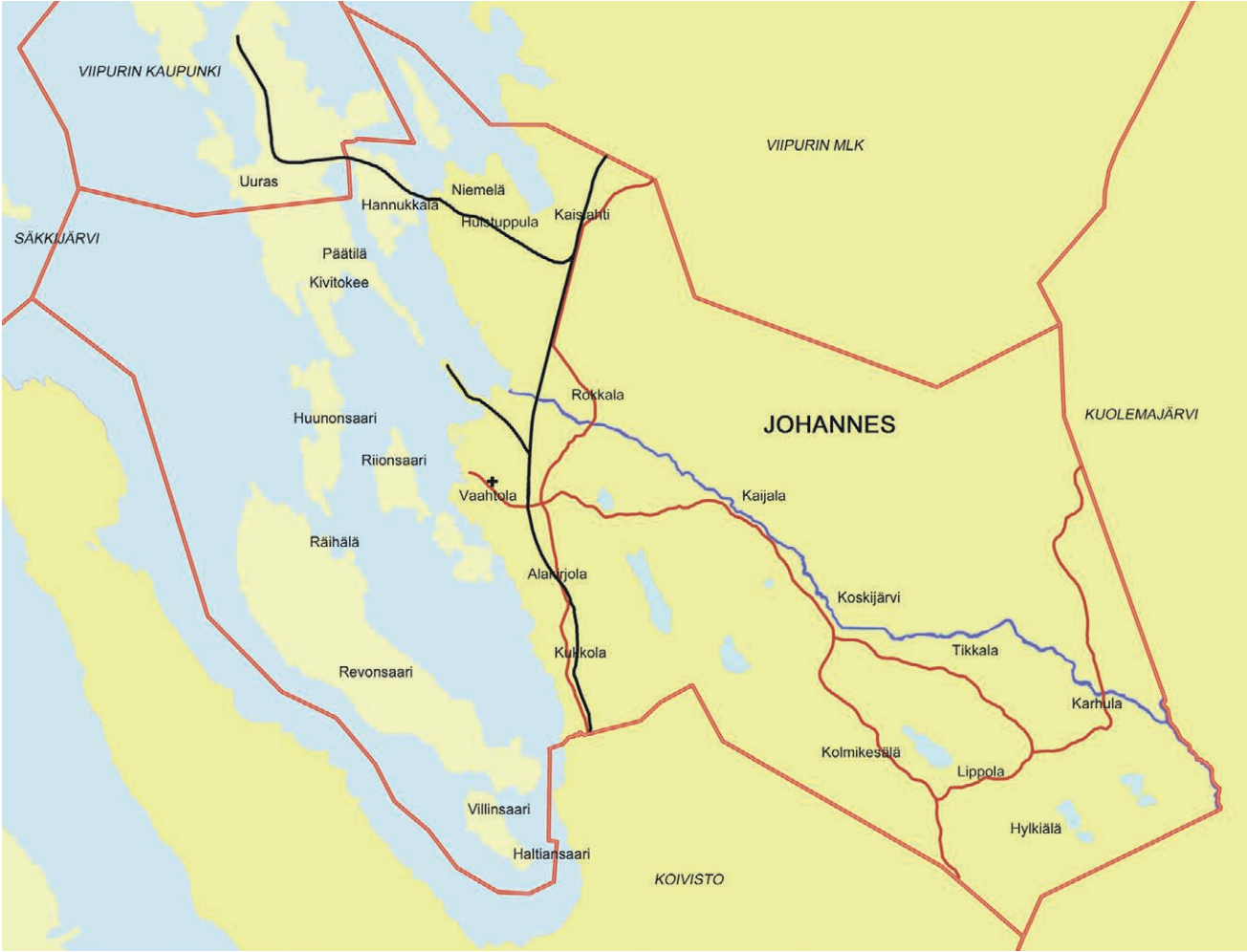
Tositarkoituksella

Löydänkö Sinut? Yksinäinen Johannes-Tyttö Johannes-Seuran vitriinissä etsii tositarkoituksella kumppania vierelleen vitriiniin. Pituutta minulla on runsaat 18 cm, samaa mittaluokkaa toivon Sinultakin. Johannes-Poika, jos olet jossakin, ota yhteyttä Reposen Terhiin, tutustutaan hänen kauttaan lähemmin. Terhiin saa yhteyden sähköpostilla terhi.reposka@gmail.com tai puhelimella 040-542 6968.



Montako kylää Johanneksessa oli

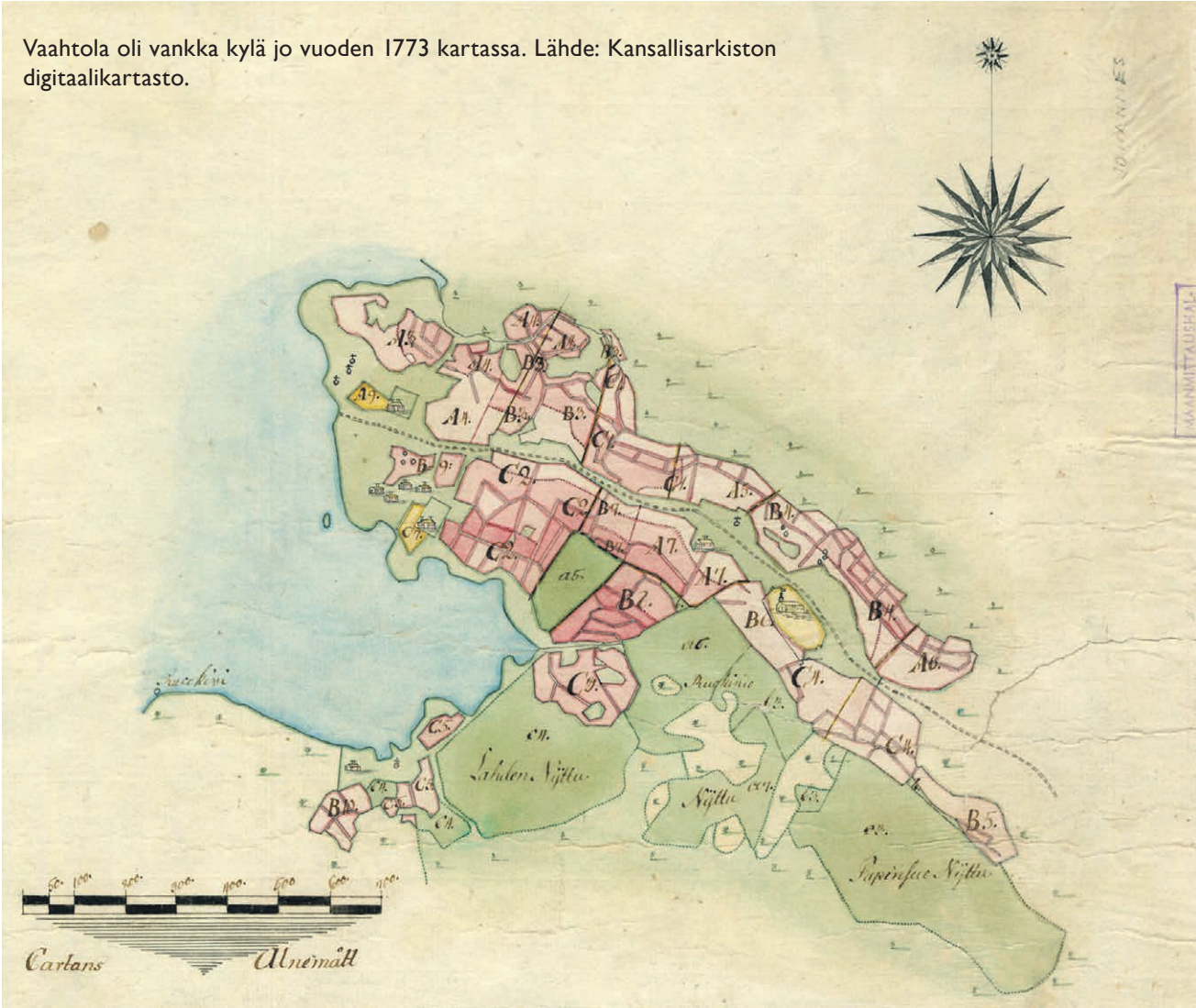
Johanneksen kuntatiedoista olemme oppineet täsmällisen kyläluvun 23. Ohessa on asiaa vahvistava karttakuva, johon ne on sijoitettu ilman erityisiä rajanvetoja. Siellä syntyneet ja kotiseutumatoilla kiertäneet osaavat kohtuullisella tarkkuudella määritellä mihin kylään suvun asuinpaikat kuuluivat ja missä kylä alkoi vaihtaa nimeä.



Asiassa ei kuitenkaan ole yhtä pysyvää totuutta. Noin sata vuotta sitten koko maamme kylät listattiin pitäjakohtaisesti ja tuloksena oli moniosainen teossarja. Urakan perusteella voi olettaa, että kylien merkitys oli siihen aikaan ratkaisevan tärkeä arjen apuverkostona sekä elinkeinojen tukena – maalla ja merellä. Koko maassa kyliä oli 10000, niistä Turun ja Porin läänissä 3000 ja Viipurin läänissä 2000 eli yhdessä ne edustivat jo puolta valtakuntaa. Joissakin tapauksissa riittävän kokoinen erillinen yksinäistalo on tilastoissa laskettu kyläksi. Länsi-Kannaksen pitäjissä oli yhteensä noin 200 kylää, siis alueella Kanneljärveltä Uudenkirkon ja Kuolemajärven kautta Koivistolle, Johannekseen sekä Viipurin maalaiskunnan eteläisempiin osiin. Mielenkiintoinen sivutieto on, että vastaavaan aikaan Johanneksen tulevissa sijoituskunnissa Turun tuntumassa oli

myös aika tarkalleen 200 kylää yhteensä. Elinvoimaisia seutuja molemmat. Palataan Johannekseen ja 1920-luvulle. Virallinen tieto kertoo siellä olleen kyliä 32. Ne ovat aakkoslistattuina seuraavat: Ahokas, Alakirjola, Haltiansaari, Hankala, Hannukkala, Huistuppula, Huunonsaari, Hylkiälä, Kaijala, Kaislahti, Karhula, Kivitokes, Kolmikesälä, Koskijärvi, Kukkola, Lenkkeri, Lippola, Monola, Niemelä, Ojala, Pukki, Pukkisaari, Pyökäri, Päätilä, Rapeli, Riionsaari, Rokkala, Räihälä, Tikkala, Uuras, Vaahtola ja Virolainen. Kylistä 21 on samoja kuin mitä olemme myöhemmin kyliksi tunnistanee. Eroja siis on. Monola, Pukkisaari ja Uuras voidaan todeta siirtyneiksi Viipurin haltuun 1930-luvun alkuvuosina. Lenkkeri on sijainnut Kaijalan ja Koskijärven välillä ja on myöhemmin

ollut osa Koskijärveä. Vanhalta listalta puuttuvat Revonsaari ja Villinsaari. Sieltä löytyvätkin suurimmat muutokset, sillä noiden uusisäysten sisälle ovat jääneet vanhat kylät Ahokas, Hankala, Pukki, Pyökäri ja Rapeli, jos tulkinta on oikea. Vanhempaa ja uudempaa listaa verratessa jäljelle jää vielä kaksi vanhaa kartalle sijoittamatonta kylää: Ojala sekä Virolainen. Mikä on niiden uusi koti tiivistyneessä kyläkartassa ja minkä kokoisia kyliä ne ovat aikanaan olleet? Vastaukset tämän lehden haltuun harkinnanvaraisessa muodossa. Muutenkin kuulemme mielellään mietteitä entisajan kyläkunnista, niiden merkityksestä arjessa tai yhteisistä ponnistuksista, saavutuksista, erikoisuuksista sekä kylähengestä.



Vaahtola oli vankka kylä jo vuoden 1773 kartassa. Lähde: Kansallisarkiston digitaalikartasto.



Kattavaa isännöintipalvelua Turun alueella

Turun talousalueen suurimpana yksityisenä isännöitsijätoimistona olemme tarjonneet kokonaisvaltaisia isännöintipalveluita jo yli 50 vuoden ajan. Se on luonut näkemyksen siitä, miten isännöintialan ammattilaisen tulee toimia.

Varsinais-Suomen Isännöintitalo Oy on auktorisoitu ja ISA r.y:n auditoima, työntekijöidensä omistama isännöitsijätoimisto.

Kaipaako taloyhtiönne ammattitaitoisen ja osaavan isännöitsijätoimiston palveluita? **Ota meihin yhteyttä!**

Olette lämpimästi tervetulleita tutustumaan toimistoomme!



V-S Isännöintitalo Oy

Ari Kesäläinen, Toimitusjohtaja, RI (YAMK), AIT, ISA
p. 020 722 9944, 0400 523 194
Maariankatu 4 C, 20100 Turku
ari.kesalainen@isannointitalo.fi



www.isannointitalo.fi

Autokorjaamo Testipiste oy

Hallimestarinkatu 22
20780 KAARINA



Puh. (02) 243 5585
Faksi (02) 243 5100
Gsm (0400) 824 767
markku.hiiri@testipiste.fi

Johannekselainen

Johannekselainen ilmestyy 9 kertaa vuodessa
Kustantaja ja julkaisija:
Johannes-Seura ry
Toimisto:
Myllytie 1 (Kirkonkulma) 21500 Piikkiö, puh. 02-4795 118
Avoinn: **keskiviikkoisin** klo 12-17 sekä kuukauden **ensimmäisenä ja kolmantena arklauantaina** klo 10-15. (ks. sivu 2)
www.johannes.fi
sähköposti: Johannesseura@elisanet.fi
Päätoimittaja:
Hannu Rastas, Saksantie 89, 21500 Piikkiö
Puh: 050-3541 363
Sähköposti: hannu.rastas@dlc.fi
Lehtitoimikunta:
Marjatta Haltia, Liisa Katajainen, Sari Scimone, Kaija Sipilä ja päätoimittaja.
Lehden toimittajia:
Kaikki lukijamme, johannekselaiset ja heidän ystävänsä.
Ilmoitushinnat: 0,55 €/palstamm (perusteena 4-palstainen sivu, palstan maksimileveys 70 mm).
Säännöllisistä jatkuvista ilmoituksista alennus.
Kuolinilmoitukset:
- korkeus < 10 cm = 80 €
- korkeus enintään 10-15 cm = 100 €
Kiitosilmoitukset: 5 €.
Tilaushinnat vuonna 2020:
Vuosikerta (9 lehteä) 35 € Suomi ja Ruotsi, muut maat 40 €.
Lisänumerot 3 €/kpl + mahdolliset toimituskulut.
Piikkiön Osuuspankki FI54 4714 1020 0595 46.
Toimituksellinen aineisto:
Lukijoiden kirjoituksia ja kuva-aineistoa otetaan muokattavaksi julkaisemista varten tai julkaistavaksi sellaisenaan.
Vastuu ja päätökset julkaisemisesta ovat toimituksen. Julkaisemisen jälkeen alkuperäiset kuvat palautetaan, muu aineisto pyydetäessä.
Vastuu ilmoituksista:
Puhelimitse annettuihin ilmoituksiin sattuneista virheistä lehti ei vastaa. Ilmoituksen poisjäämisestä tai muusta julkaisemisesta sattuneesta virheestä lehden vastuu rajoittuu enimmillään ilmoituksesta maksetun hinnan palauttamiseen.

Taitto: Esa Haltia

Sata-Pirkan Painotalo Oy